

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ผลของกลุ่มเรา-กลุ่มเขาและความคาดหวังในความสำเร็จต่อการคล้อยตามสิ่งชี้แนะในกระบวนการซักถาม” เป็นงานวิจัยเชิงทดลองที่มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างในชั้นต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในชั้นสร้างเครื่องมือ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างมาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้แนะทั้ง 4 ฉบับเป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 240 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมาตละ 60 คน

2. กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 139 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์และถูกคัดออกจำนวน 19 คนเนื่องจากเป็นผู้ที่ตอบคำถามที่ใช้ประเมินการรับรู้ความเป็นกลุ่ม โดยเลือกผู้ที่อยู่คนละกลุ่มกับตนเป็นผู้ถามคำถาม แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างไม่รับรู้ความเป็นกลุ่มเรา-กลุ่มเขา จึงถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ ดังนั้นจึงมีกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้นจำนวน 120 คน แบ่งเป็นเพศชาย 19 คน และเพศหญิง 101 คน โดยกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนถูกสุ่มเข้าเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งใน 4 เงื่อนไขการทดลอง เงื่อนไขละ 30

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. มาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้แนะ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการแบ่งกลุ่ม คือ ชิ้นงาน “หาภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพที่ซับซ้อน”
3. เครื่องมือที่ทำให้เกิดการรับรู้ความเป็นกลุ่ม คือ ชิ้นงาน “ต่อชิ้นส่วนภาพ”

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. มาตรการคัดลอกตามสิ่งชี้นำ

มาตรการคัดลอกตามสิ่งชี้นำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สร้างขึ้นตามแนวทางของ Gudjonsson (1997) โครงสร้างของมาตรจะประกอบด้วยเรื่องสั้น คำถามชี้นำ คำถามที่ให้ทางเลือกที่ผิด และคำถามไม่ชี้นำ โดยคณะผู้วิจัยได้นำมาตรการคัดลอกตามสิ่งชี้นำของ Gudjonsson ฉบับที่ 2 (GSS 2) มาแปลเป็นภาษาไทย 1 ฉบับและคณะผู้วิจัยได้พัฒนามาตรร่วมกัน ได้แก่ ภาวดี ศิริสุทธิพัฒนา รติรัตน์ ไวกนอมสสัย และชวัญจิตต์ นรากรพิจิตร โดยการสร้างเรื่องราวและคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องขึ้นใหม่คนละ 1 ฉบับ รวมมาตรที่สร้างขึ้นใหม่จำนวน 3 ฉบับ ดังนั้นมาตรที่ใช้ในการพัฒนาทั้งสิ้นรวมเป็นจำนวน 4 ฉบับและท้ายที่สุดจะคัดเลือกมาตรฉบับที่มีความเหมาะสมที่สุดและดีที่สุดเพียง 1 ฉบับมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. มาตรการคัดลอกตามสิ่งชี้นำที่ของ Gudjonsson ฉบับที่ 2 (GSS 2) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยได้นำเรื่องสั้นและข้อความคำถามจากมาตรมาแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยเพื่อดูความเหมาะสมของมาตรเมื่อนำมาใช้กับคนไทย โดยมาตรประกอบด้วยเรื่องสั้นที่มีความยาวของเรื่อง จำนวน 40 วลี และข้อความคำถามจำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น คำถามชี้นำ 10 ข้อ และคำถามที่ให้ทางเลือกที่ผิด 5 ข้อ และคำถามไม่ชี้นำ 5 ข้อ

จากนั้นนำเรื่องราวและคำถาม 20 ข้อ ให้อาจารย์ ดร. อภิขญา ไชยวุฒิกธน์วานิช ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และนำมาตรการคัดลอกตามสิ่งชี้นำไปทดลองใช้กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 60 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 21 คน เพศหญิงจำนวน 39 คน มีอายุระหว่าง 18-26 ปี ($M = 20.67$, $SD = 1.70$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวน และร้อยละของเพศ อายุ คณะ และชั้นปีของกลุ่มตัวอย่างในการสร้างมาตรการคัดลอกตามสิ่งชี้นำของ Gudjonsson ฉบับที่ 2

	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	21	35.0
หญิง	39	65.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จำนวน และร้อยละของเพศ อายุ คณะ และชั้นปีของกลุ่มตัวอย่างในการสร้างมาตรวัดการคล้ายตามสิ่งชี้นำของ Gudjonsson ฉบับที่ 2

	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
18 ปี	4	6.7
19 ปี	15	25.0
20 ปี	8	13.3
21 ปี	16	26.7
22 ปี	10	16.7
23 ปี	3	5.0
24 ปี	3	5.0
26ปี	1	1.7
ชั้นปี		
ชั้นปี 1	12	20.0
ชั้นปี 2	16	26.7
ชั้นปี 3	18	30.0
ชั้นปี 4	14	23.3
คณะ		
วิทยาศาสตร์	25	41.7
จิตวิทยา	16	26.7
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	5	8.3
นิเทศศาสตร์	2	3.3
สถาปัตยกรรมศาสตร์	2	3.3
สหเวชศาสตร์	2	3.3
อักษรศาสตร์	2	3.3
ครุศาสตร์	1	1.7
นิติศาสตร์	1	1.7
แพทยศาสตร์	1	1.7
รัฐศาสตร์	1	1.7
วิศวกรรมศาสตร์	1	1.7
ศิลปกรรมศาสตร์	1	1.7

ขั้นตอนที่ 2 หาความเที่ยง (reliability) โดยนำคะแนนรวมการยอมเชื่อตาม คำถามชั้นนำครั้งที่ 1 (yield 1) ที่ได้จากข้อกระทงทั้ง 15 ข้อ มาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ทั้งนี้ มาตรฐานนี้เป็นมาตรฐานที่ได้มีการพัฒนามาแล้ว จึงนำมาตรวจหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องผ่านการคัดข้อกระทง และพบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .78

ขั้นตอนที่ 3 หาความตรง (validity) ในการหาความตรงครั้งนี้ใช้วิธีการหา ความตรงตามภาวะสันนิษฐาน (construct validity) โดยหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการคล้อย ตามสิ่งชี้นำกับคะแนนการระลึกโดยอิสระ (free recall) เนื่องจากการคล้อยตามสิ่งชี้นำมี ความสัมพันธ์กับตัวแปรทางปัญญา (cognitive variables) โดยพบว่า การคล้อยตามสิ่งชี้นำมี สหสัมพันธ์ทางลบกับความจำและสติปัญญา (Gudjonsson, 1988b, 1991, 1997, 2003; Gudjonsson & Clare, 1995) ดังนั้น ผู้ที่มีความจำดีจะคล้อยตามสิ่งชี้นำได้ยากกว่าผู้ที่มีความจำ ไม่ดี และหลังจากหาความตรงโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการระลึกโดยอิสระกับคะแนน การยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 การยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 2 การเปลี่ยนคำตอบ และ การคล้อยตามสิ่งชี้นำโดยรวม พบว่าผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยข้างต้น โดยพบว่าคะแนนการ ระลึกโดยอิสระมีสหสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 [$r(58) = -.50, p < .01$] การยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 2 [$r(58) = -.49, p < .01$] การเปลี่ยนคำตอบ [$r(58) = -.31, p < .05$] และการคล้อยตามสิ่งชี้นำโดยรวม [$r(58) = -.47, p < .01$] อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ รายละเอียดดังตารางที่ 1 (ภาคผนวก ข)

2. มาตรการวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำที่สร้างโดย รติรัตน์ ไถถนอมสัจย์ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างเรื่องสั้นโดยให้ความยาวของเรื่องจำนวน 40 วลี และสร้างข้อ คำถามทั้งสิ้น 30 ข้อ ดังนี้

- คำถามไม่ชี้นำ จำนวน 5 ข้อ เช่น “นิตยาและวรุณดีเป็นพี่น้องกันใช่ไหม” และ “เธอนั่งรอน้องที่ร้านอาหารอิตาเลียนใช่ไหม” เป็นต้น

- คำถามชี้นำ จำนวน 18 ข้อ เช่น “มหาวิทยาลัยของน้องชายอยู่แถวคลองเตยใช่ไหม” และ “ศิระชะของเธอกระแทกพื้นอย่างแรงใช่ไหม” เป็นต้น

- คำถามที่ให้ทางเลือกที่ผิด จำนวน 7 ข้อ เช่น “กระเป๋าถือของเธอสวยงามหรือ ราคาแพง” และ “รถของเธอมีสภาพเก่าหรือสกปรก” เป็นต้น

จากนั้นจึงนำเรื่องสั้นและข้อคำถามที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ ดร. อภิษฐา ไชยวุฒิกภรณ์วานิช ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

ขั้นตอนที่ 2 นำมาตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนิสิตระดับปริญญาตรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน แบ่งเป็นเพศชาย 27 คน และเพศหญิง 33 คน ที่มีอายุระหว่าง 17-21 ปี ($M = 19, SD = .88$) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

จำนวน และร้อยละของเพศ อายุ คณะ และชั้นปีของกลุ่มตัวอย่างในการสร้างมาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำที่สร้างโดย รติรัตน์ ไถถนอมสัจด์ย์

	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	27	45.0
หญิง	33	55.0
อายุ		
17 ปี	1	1.7
18 ปี	17	28.3
19 ปี	26	43.3
20 ปี	13	21.7
21 ปี	3	5.0
คณะ		
จิตวิทยา	22	36.7
วิทยาศาสตร์	17	28.3
นิเทศศาสตร์	10	16.7
สหเวชศาสตร์	7	11.7
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	3	5.0
วิศวกรรมศาสตร์	1	1.7
ระดับชั้นปี		
ชั้นปี 1	37	61.7
ชั้นปี 2	17	28.3
ชั้นปี 3	3	5.0
ชั้นปี 4	3	5.0

ขั้นตอนที่ 3 หาความเที่ยง (reliability) ในการหาความเที่ยงจะใช้เฉพาะคะแนนรวมของการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 (yield 1) ที่ได้จากข้อคำถามชั้นนำเท่านั้นส่วนข้อคำถามไม่ชั้นนำนั้นจะไม่นำมารวมในส่วนนี้เนื่องจากเป็นข้อคำถามที่สร้างขึ้นมาเพื่อทำให้การวัดความทรงจำมีความสมจริงเท่านั้นจึงไม่จำเป็นต้องนำมาผ่านการคัดข้อกระทง แต่ในขั้นนำไปใช้จริงข้อคำถามไม่ชั้นนำเหล่านี้จะถูกนำมารวมอยู่ในมาตร ส่วนสาเหตุที่นำเฉพาะคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 มาใช้ในการหาความเที่ยงนั้น เพราะคะแนนที่ได้จากการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 จะบ่งบอกถึงแนวโน้มในการคล้อยตามสิ่งชั้นนำที่แท้จริงของบุคคลนั้น ส่วนคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 2 การเปลี่ยนคำตอบและการคล้อยตามสิ่งชั้นนำโดยรวมนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ หรือจากผลป้อนกลับทางลบ (Gudjonsson, 2003) ดังนั้นจึงไม่นำคะแนนทั้ง 3 ส่วนนี้มาใช้

จากนั้นจึงนำคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 ที่ได้จากคำถามชั้นนำจำนวน 25 ข้อมาวิเคราะห์รายข้อด้วยสถิติที่ (*t*-test) โดยจัดกลุ่มผู้ที่ได้คะแนนรวมการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 ที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับคะแนนที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 เป็นกลุ่มต่ำและผู้ที่ได้คะแนนรวมที่สูงกว่าหรือเท่ากับคะแนนที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 เป็นกลุ่มสูง จากนั้นเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายข้อของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ พบว่า ได้ข้อกระทงที่ผ่านการคัดเลือกจำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ จากนั้นจึงนำข้อกระทงทั้ง 18 ข้อไปวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมข้ออื่น ๆ (Corrected Item-Total Correlation) พบว่า มีข้อกระทงที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 15 ข้อ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อคงสัดส่วนของข้อคำถามชั้นนำแต่ละประเภทไว้ให้ใกล้เคียงกับมาตรของ Gudjonsson (1997) มากที่สุด จึงได้ตัดคำถามที่ให้ทางเลือกที่ผิดออก 1 ข้อเนื่องจากคำถามประเภทนั้นหากมีมากเกินไปในมาตรจะเป็นการชั้นนำที่มากจนเกินไปเพราะคำถามประเภทนี้สามารถชั้นนำได้สูง แล้วนำคำถามชั้นนำซึ่งไม่ผ่านการคัดเลือกเข้ามาอีก 1 ข้อเพื่อให้สัดส่วนของคำถามมีความเหมาะสมตามมาตรของ Gudjonsson ดังนั้นจึงมีข้อกระทงรวมทั้งสิ้น 15 ข้อ (คำถามชั้นนำ 9 ข้อและคำถามที่ให้ทางเลือกที่ผิด 6 ข้อ) จากนั้นจึงนำข้อกระทงทั้ง 15 ข้อ มาวิเคราะห์อีกครั้งและพบว่ามีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์อัลฟาของคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 เท่ากับ .78 รายละเอียดดังตารางที่ 3 (ภาคผนวก ข)

ขั้นตอนที่ 4 หาความตรง (validity) โดยหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการระลึกโดยอิสระ (free recall) กับคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 การยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 2 การเปลี่ยนคำตอบ และการคล้อยตามสิ่งชั้นนำโดยรวม พบว่า คะแนนการระลึกโดยอิสระมีสหสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชั้นนำครั้งที่ 1 การยอมเชื่อตามคำถาม

ชี้้นำครั้งที่ 2 และการคล้อยตามสิ่งชี้้นำโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 [$r(58) = -.46, -.45, -.39, p < .01$] แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับคะแนนการเปลี่ยนคำตอบ ($r(58) = .02, ns$) ดังตารางที่ 1 (ภาคผนวก ข)

หลังจากการพัฒนามาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำทั้งสิ้น 4 ฉบับแล้วพบว่ามาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำที่สร้างโดย ภารดี ศิริสุทธิพัฒนา มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากมาตรที่สร้างโดย ภารดี ศิริสุทธิพัฒนา มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาสูงที่สุด ($\alpha = .81$) เมื่อเทียบกับ มาตรที่สร้างโดยขวัญจิตต์ นรากรพิจิตร ($\alpha = .80$) มาตรที่สร้างโดย รติรัตน์ ไถนอมสัจด์ ($\alpha = .78$) และ มาตรที่สร้างโดย Gudjonsson ($\alpha = .78$) และถึงแม้ว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของมาตรที่สร้างโดย ภารดี ศิริสุทธิพัฒนา และ ขวัญจิตต์ นรากรพิจิตร จะมีค่าที่ใกล้เคียงกันมากแต่เนื่องจากการหาความตรงโดยการนำคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 1 การยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 2 การเปลี่ยนคำตอบ และการคล้อยตามสิ่งชี้นำโดยรวม มาหาค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนการระลึกโดยอิสระนั้น พบว่า คะแนนการระลึกโดยอิสระ ที่ได้จากมาตรที่สร้างโดยขวัญจิตต์ นรากรพิจิตร ไม่มีสหสัมพันธ์กับคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 1 การยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 2 การเปลี่ยนคำตอบและการคล้อยตามสิ่งชี้นำโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$r(58) = -.16, -.14, -.03, -.14, ns$] จึงทำให้คณะผู้วิจัยเลือกมาตรที่สร้างโดยภารดี ศิริสุทธิพัฒนา มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดของมาตรทั้ง 4 ฉบับ โปรดดูตารางที่ 2 (ภาคผนวก ข)

ขั้นตอนที่ 5 นำมาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำที่สร้างโดย ภารดี ศิริสุทธิ มาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของการให้คะแนนระหว่างผู้ให้คะแนน (inter-rater reliability) โดยนำข้อมูลจากมาตรมาให้ผู้ตรวจจำนวน 3 คนให้คะแนน จากนั้นจึงนำคะแนนการระลึกโดยอิสระ การยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 1 การยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 2 การเปลี่ยนคำตอบและการคล้อยตามสิ่งชี้นำโดยรวมที่ได้จากผู้ตรวจทั้ง 3 คนมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของการให้คะแนนระหว่างผู้ให้คะแนน พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของการให้คะแนนระหว่างผู้ให้คะแนนทั้ง 3 คน เท่ากับ 0.94, 1.00, 1.00 และ 1.00 ตามลำดับ แสดงว่าการให้คะแนนของผู้ตรวจทั้ง 3 คนสอดคล้องกันสูง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการแบ่งกลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการแบ่งกลุ่ม คือ ชิ้นงาน “หาภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพที่

ซับซ้อน" ซึ่งเป็นชิ้นงานที่ใช้เป็นเกณฑ์สมมติในการแบ่งกลุ่ม (กลุ่มผู้ที่มีลักษณะแบบ I หรือ R) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการแบ่งกลุ่มจะเกิดขึ้นโดยการสุ่ม ทั้งนี้ ภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพที่ซับซ้อนได้นำมาจากภาพของ Gorbachev (2006) ซึ่งนำมาจากเว็บไซต์ (โปรดดูภาคผนวก ค) ลักษณะของชิ้นงานจะมีภาพของสิ่งต่าง ๆ กำหนดมาให้ 14 อย่าง และให้หาสิ่งที่กำหนดมาให้ซึ่งซ่อนอยู่ในภาพใหญ่ที่มีลักษณะซับซ้อนให้เจอ ซึ่งในขั้นนี้ได้ทำการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ทดลองทำชิ้นงานเพื่อที่จะใช้กำหนดเวลาที่เหมาะสมในการทำชิ้นงาน ผลพบว่าส่วนใหญ่จะต้องใช้เวลาในการทำนาน 5-6 นาทีขึ้นไป ดังนั้น ในการวิจัยจริงจึงกำหนดเวลาในการหาภาพนาน 3 นาที เนื่องจากผู้วิจัยไม่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างสามารถหาภาพที่กำหนดมาให้ครบทั้ง 14 อย่าง เพราะต้องการให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความกำกวมและไม่สามารถคาดเดาได้ว่าผู้วิจัยใช้เกณฑ์ใดในการแบ่งกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ทำให้เกิดการรับรู้ความเป็นกลุ่ม

เครื่องมือที่ทำให้เกิดการรับรู้ความเป็นกลุ่ม คือ ชิ้นงาน "ต่อชิ้นส่วนภาพ" เป็นชิ้นงานที่ใช้ในการจัดกระทำกลุ่มโดยจะให้ผู้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันร่วมมือกันและแข่งขันกับอีกกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ความเป็นกลุ่มมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้สร้างชิ้นงานขึ้นเองและได้แยกสีเพื่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งเป็นชุดสีแดงซึ่งจะให้กลุ่มที่มีลักษณะแบบ I ทำและชุดสีเขียวจะให้กลุ่มที่มีลักษณะแบบ R ทำ โดยลักษณะของชิ้นงานจะประกอบด้วยชิ้นส่วนภาพซึ่งเป็นรูปทรงเรขาคณิตจำนวน 24 ชิ้นส่วนและเมื่อประกอบกันแล้วจะได้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 12×12 นิ้ว จำนวน 1 ภาพ (โปรดดูภาคผนวก ง)

หลังจากทำชิ้นงาน "ต่อชิ้นส่วนภาพ" แล้วจึงตรวจสอบการจัดกระทำเพื่อดูว่ากลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้สึกถึงความเป็นกลุ่มเรา-กลุ่มเขาหรือไม่โดยสร้างข้อคำถามทั้งสิ้น 4 คำถาม (ดูตัวอย่างคำถามในภาคผนวก จ) แบ่งเป็น คำถามลวง 3 คำถาม (คำถามข้อที่ 1-3) ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสงสัยว่าต้องการจะวัดสิ่งใด และคำถามจริงที่ใช้วัด 1 คำถาม (คำถามข้อที่ 4) โดยถามว่า "ในกิจกรรมขั้นต่อไปซึ่งเป็นการทดสอบความจำ ท่านอยากเข้าร่วมทดสอบความจำกับผู้ที่อยู่ในกลุ่มใด" ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าหากกลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงความเป็นกลุ่มเราแล้วก็น่าจะเลือกเข้าร่วมการทดสอบกับสมาชิกในกลุ่มเรา แต่หากผู้ใดเลือกอยู่กับสมาชิกในกลุ่มเขา ภายหลังจากที่ได้ทำมาตรวจวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำแล้วผู้นั้นจะถูกคัดออก

ขั้นตอนการทดลองและเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการจัดกระทำกลุ่ม

1. แจ้งผู้ร่วมการทดลองกลุ่มใหญ่ว่าจะทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ และแจกชิ้นงาน “ภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพที่ซับซ้อน” (ภาคผนวก ค) โดยให้หาสิ่งต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้จำนวน 14 ชิ้นที่ซ่อนอยู่ในภาพที่ซับซ้อนให้ครบภายในเวลา 3 นาที จากนั้นจึงเก็บกระดาษคำตอบ และกล่าวแก่ผู้ร่วมการทดลองว่าหลังจากการประเมินทางจิตวิทยาแล้วจะโทรแจ้งให้ทราบในภายหลังว่าใครจัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีลักษณะ I หรือ R แล้วจึงนัดให้มาทำการทดลองในขั้นต่อไป

2. หลังจากนั้นจึงแบ่งโดยการสุ่มว่าใครถูกแบ่งอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีลักษณะ I หรือ R และโทรนัดผู้ร่วมการทดลองกลุ่ม I และ R โดยในการทดลองแต่ละครั้งจะมีผู้ร่วมการทดลองทั้งสิ้น 8 คน คือ กลุ่ม I และ R กลุ่มละ 4 คน (หน้าม้ากลุ่มละ 1 คนและผู้ร่วมการทดลองอีกกลุ่มละ 3 คน) จากนั้นจึงจัดให้ผู้ที่อยู่กลุ่มเดียวกันนั่งด้วยกันและให้นั่งห่างจากอีกกลุ่มหนึ่ง และเริ่มการทดลองโดยอ่านคำอธิบายผู้ที่มีลักษณะ I และ R ว่ามีลักษณะอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การแบ่งกลุ่มดูสมเหตุสมผลยิ่งขึ้นโดยจะอธิบายดังนี้

- ผู้ที่มีลักษณะ I จะอธิบายดังนี้

“ผู้ที่มีลักษณะแบบ I จะมีการคิดวิเคราะห์ที่สลับซับซ้อน มีแนวโน้มจะรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมองที่รายละเอียด ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตของเขา คนเหล่านี้จะจัดการกับเหตุการณ์ที่ตนไม่คุ้นเคยด้วยความระมัดระวัง และจะเหมาะกับงานประเภทที่ใช้ต้องใช้จินตนาการ คนเหล่านี้มักจะมองโลกโดยใช้จินตนาการ”

- ผู้ที่มีลักษณะ R จะอธิบายดังนี้

“ผู้ที่มีลักษณะแบบ R จะมีการคิดวิเคราะห์ที่ไม่สลับซับซ้อน มีแนวโน้มจะรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมองที่ภาพรวม ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตของเขา คนเหล่านี้จะจัดการกับเหตุการณ์ที่ตนไม่คุ้นเคยโดยการกล้าเสี่ยง และจะเหมาะกับงานประเภทที่ต้องใช้หลักการและเหตุผล คนเหล่านี้มักจะมองโลกตามความเป็นจริง”

3. ดำเนินการทดลองต่อโดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผลงานและการรับรู้ของผู้ที่มีลักษณะ I และ R จากนั้นจึงให้ทำชิ้นงาน "ต่อชิ้นส่วนภาพ" โดยจะมีชิ้นส่วนรูปทรงเรขาคณิตมาให้จำนวน 24 ชิ้นส่วนและให้ผู้ร่วมการทดลองของแต่ละกลุ่มต่อชิ้นส่วนภาพลงในกระดานต่อภาพซึ่งกระดานต่อภาพจะมีสีแตกต่างกัน (กลุ่ม I สีแดง และกลุ่ม R สีเขียว) ให้ได้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส จำนวน 1 ภาพ จากนั้นจึงแจ้งกติกาว่าจะให้แต่ละกลุ่มเลือกสมาชิกขึ้นมากลุ่มละ 2 คนเพื่อมาดูภาพเฉลย (โปรดดูตัวอย่างภาพในภาคผนวก ง) ส่วนสมาชิกที่เหลือจะไม่มีโอกาสได้ดูภาพเฉลยเลย ทั้งนี้หน้าม้าจะเสนอตัวเพื่อมาดูภาพเฉลยทุกครั้ง สาเหตุที่ทำเช่นนี้เพราะต้องการให้ผู้ร่วมการทดลองกับหน้าม้าได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กันมากที่สุด และผู้ที่ดูเฉลยจะต้องบอกสมาชิกในกลุ่มให้ต่อภาพแต่ห้ามหยิบชิ้นส่วนภาพขึ้นมา ทำได้เพียงชี้บอกว่าชิ้นส่วนนั้นจะต้องต่อที่ใด จากนั้นจึงแจ้งแก่ผู้ร่วมการทดลองว่าจะให้กลุ่ม I แข่งขันกับกลุ่ม R กลุ่มใดที่ทำเสร็จก่อนและใช้เวลาน้อยกว่าจะถือเป็นฝ่ายชนะและฝ่ายชนะจะได้รับรางวัลตอบแทนหลังจากทำการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว

4. ก่อนการวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำจะเลือกให้หน้าม้ามาทำหน้าที่ถามคำถาม โดยจะแจ้งแก่ผู้ร่วมการทดลอง ดังนี้

"ในการทดลองขั้นต่อไปจะเป็นการทดสอบความจำซึ่งจะจัดกลุ่มให้มีขนาดเล็กลงเหลือเพียง 2 คนและที่ต้องการผู้มาทำหน้าที่ถามคำถาม โดยที่จะขอเลือกผู้มาทำหน้าที่ถามคำถามกลุ่มละ 1 คน ส่วนคนที่เหลือจะเป็นผู้ตอบคำถาม"

5. จากนั้นจะตรวจสอบการจัดกระทำกลุ่มโดยแจกกระดาษที่มีคำถามทั้งสิ้น 4 ข้อโดยมีคำถามข้อที่ 4 ซึ่งเป็นคำถามจริงที่ใช้ในการวัดการรับรู้ความเป็นกลุ่มโดยถามว่า "ในกิจกรรมขั้นต่อไปซึ่งเป็นการทดสอบความจำ ท่านอยากเข้าร่วมทดสอบความจำกับผู้ถามที่อยู่ในกลุ่มใด" ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบการจัดกระทำกลุ่มว่าได้ผลหรือไม่โดยผู้วิจัยคาดว่าหากผู้ร่วมการทดลองรับรู้ถึงความเป็นกลุ่มเราแล้วก็น่าจะเลือกผู้ถามที่อยู่ในกลุ่มตนเอง (ดูตัวอย่างคำถามในภาคผนวก จ)

6. เรียกผู้ร่วมการทดลองครั้งละ 2 คนไปยังห้องทดลองอีกห้องที่มีหน้าม้าอยู่ห้องละ 1 คนเพื่อจัดเข้าเงื่อนไขต่าง ๆ อย่างสุ่ม ส่วนผู้ร่วมการทดลองที่เหลือจะนั่งรออยู่ในห้องเดิมจนกว่าผู้วิจัยจะเข้ามาเรียก เงื่อนไขในการทดลองมีดังนี้

- เงื่อนไขที่ 1 หน้ามำกลุ่มเราให้ความคาดหวังสูง
 เงื่อนไขที่ 2 หน้ามำกลุ่มเราให้ความคาดหวังสูง
 เงื่อนไขที่ 3 หน้ามำกลุ่มเราไม่ให้ความคาดหวัง
 เงื่อนไขที่ 4 หน้ามำกลุ่มเราไม่ให้ความคาดหวัง

ขั้นตอนการวัดการคล้อยตามสิ่งชี้แนะและการจัดกระทำความคาดหวัง

1. หลังจากนำผู้ร่วมการทดลองเข้ามาในห้องแล้ว หน้ามำจะให้ความคาดหวังแก่ผู้เข้าร่วมการทดลองก่อนเริ่มทำมาตรวัดการคล้อยตามสิ่งชี้แนะ ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 หน้ามำกลุ่มเราให้ความคาดหวังสูง โดยกล่าวว่า

“ต่อไปนี่จะเป็นการวัดความจำ โดยเราจะให้ฟังเรื่องสั้น เราได้ฟังมาแล้วและคิดว่า เป็นเรื่องที่ไม่ยากเลย พี่บอกว่าเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ส่วนใหญ่จะจำได้และมักจะตอบได้ เราหวังว่าเธอจะตอบคำถามได้ถูกเกือบทั้งหมด ขอให้เธอพยายามจำรายละเอียดของเรื่องให้ได้มากที่สุด เพราะหลังจากฟังเรื่องจบแล้ว เราจะถามคำถามจากเรื่องที่ฟังไป”

ตรงจุดไขปลา หน้ามำระบุชื่อกลุ่มที่หน้ามำอยู่ (I หรือ R) ลงไป

เงื่อนไขที่ 2 หน้ามำกลุ่มเราให้ความคาดหวังสูง โดยจะใช้คำพูดเหมือนกับเงื่อนไขที่ 1 ทุกประการ และตรงจุดไขปลา หน้ามำระบุชื่อกลุ่มที่หน้ามำอยู่ (I หรือ R) ลงไป

เงื่อนไขที่ 3 หน้ามำกลุ่มเราไม่ให้ความคาดหวัง โดยกล่าวว่า

“ต่อไปนี่จะเป็นการวัดความจำ โดยเราจะให้ฟังเรื่องสั้น เราไม่ได้หวังว่าเธอจะต้องตอบคำถามได้ถูกทั้งหมด ขอแค่จำรายละเอียดของเรื่องเท่าที่จำได้ก็พอ เพราะหลังจากฟังเรื่องจบแล้ว เราจะถามคำถามจากเรื่องที่ฟังไป”

เงื่อนไขที่ 4 หน้ามำกลุ่มเราไม่ให้ความคาดหวัง จะกล่าวเหมือนกับในเงื่อนไขที่ 3

2. ให้ฟังเรื่องสั้น จากนั้นจะให้ความคาดหวังอีกครั้ง ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 และ เงื่อนไขที่ 2 ให้ความคาดหวังสูงโดยกล่าวว่า

“คำถามที่เราจะถามต่อไปนี้เป็นคำถามที่ค่อนข้างง่าย เราคาดว่าเธอน่าจะตอบคำถามได้เกือบทุกข้อ เพราะที่บอกว่าส่วนใหญ่มักจะตอบได้ ขอให้พยายามตอบคำถามให้ถูกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เธอพร้อมที่จะตอบคำถามแล้วหรือยัง”

เงื่อนไขที่ 3 และ เงื่อนไขที่ 4 ไม่ให้ความคาดหวัง โดยกล่าวว่า

“ต่อไปนี่จะเป็นการถามคำถามจากเรื่องที่ได้ฟังไป พร้อมทั้งจะตอบคำถามแล้วหรือยัง”

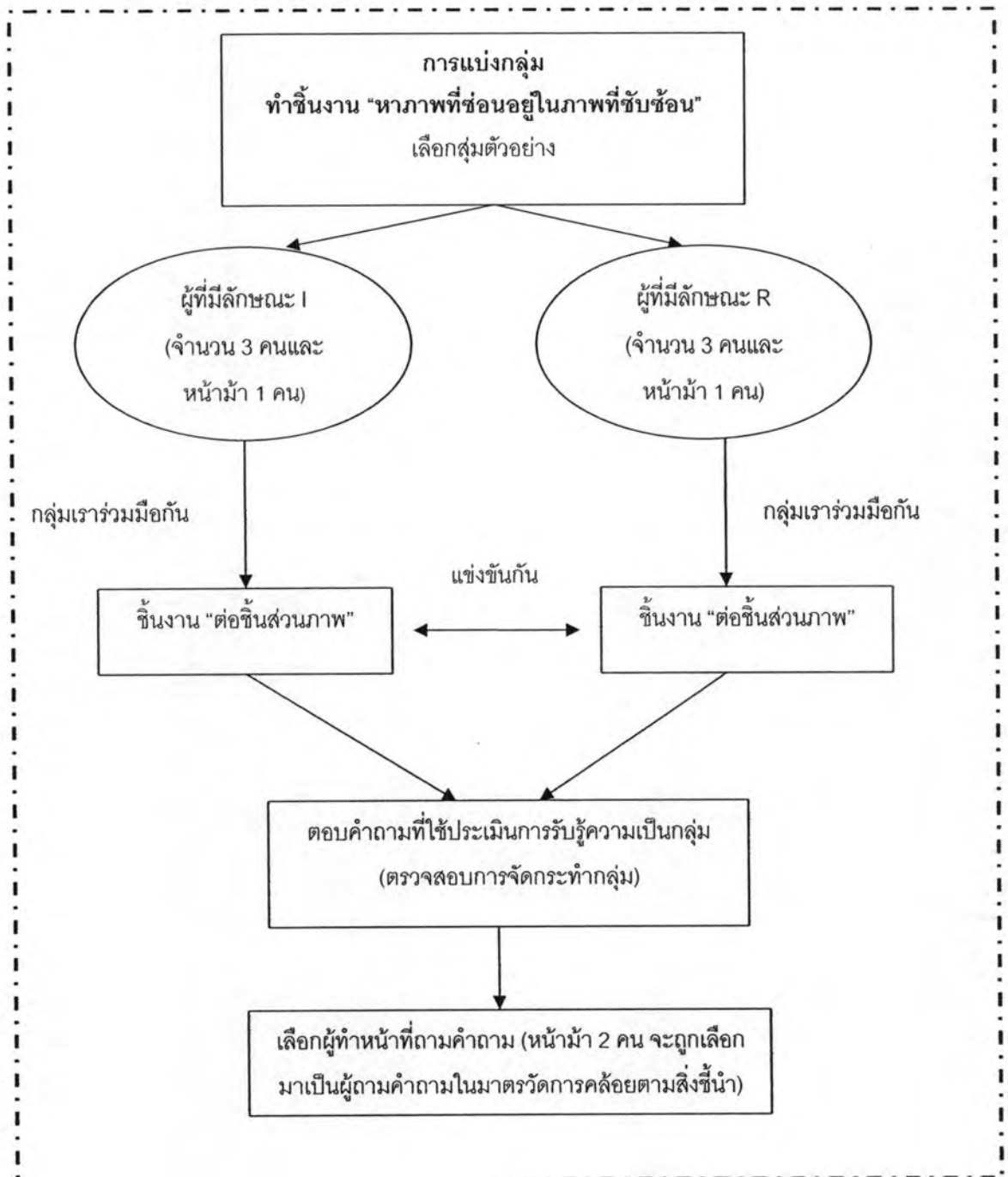
3. จากนั้นจึงเริ่มถามคำถามชี้แนะโดยให้ผู้ร่วมการทดลองตอบมาตรฐานวัดการคล้อยตามสิ่งชี้แนะซึ่งเป็นคำถามจำนวน 20 ข้อ ซึ่งคำตอบที่ได้ในขั้นนี้ถือเป็นการยอมเชื่อตามคำถามชี้แนะครั้งที่ 1 (yield 1)

4. ให้ข้อมูลป้อนกลับทางลบแก่ผู้ร่วมการทดลอง โดยกล่าวว่า

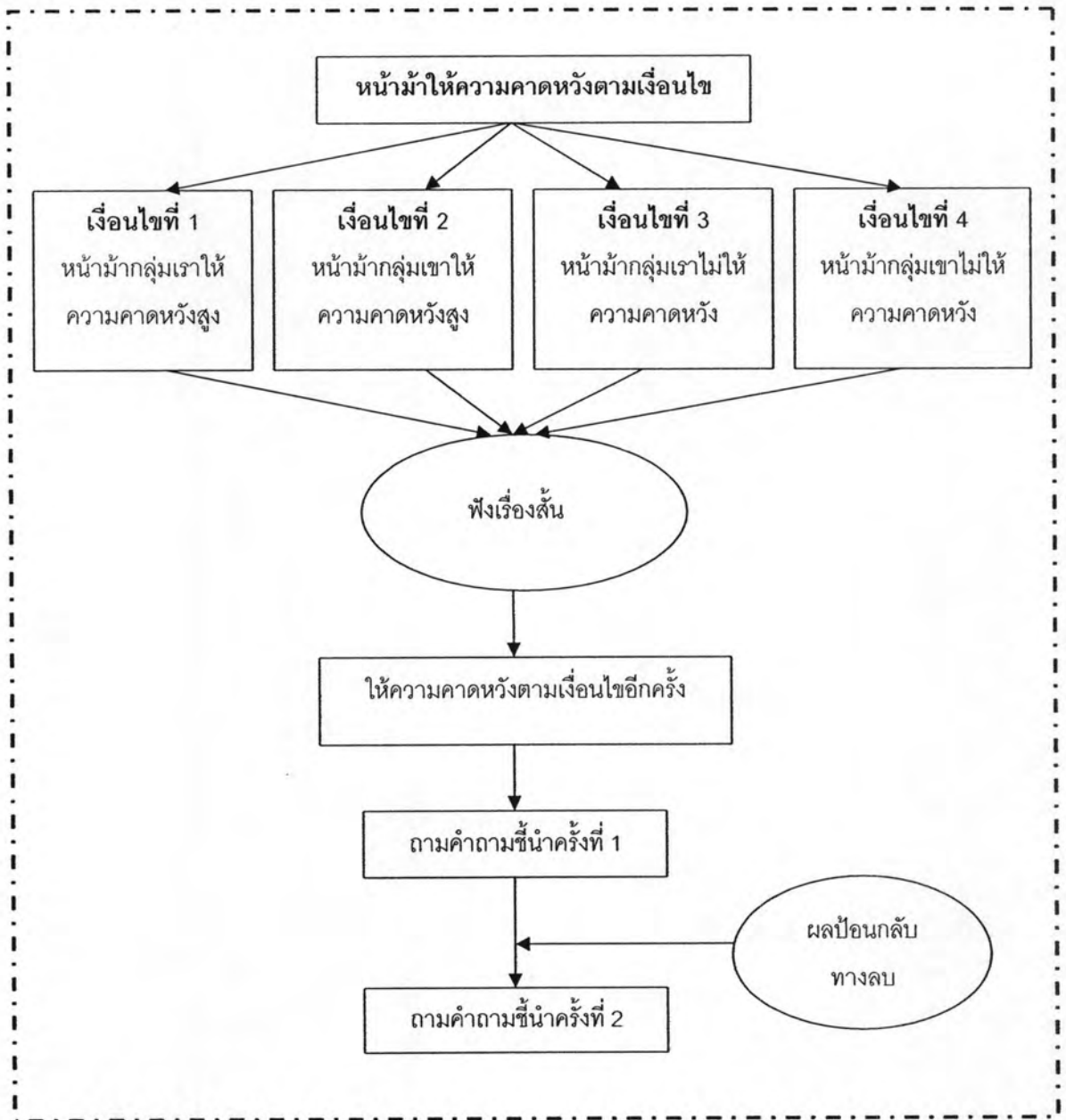
“ตอบผิดเยอะเหมือนกันนะ เดี่ยวเราจะถามคำถามเดิมซ้ำอีกครั้ง คราวนี้ขอให้พยายามทำให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้นแล้วกัน”

5. ถามคำถามเดิมซ้ำอีกเป็นครั้งที่ 2 ซึ่งคำตอบที่ได้ในขั้นนี้ถือเป็นการยอมเชื่อตามคำถามชี้แนะครั้งที่ 2 (yield 2)

6. เมื่อจบการทดลองผู้วิจัยจึงเฉลยวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้รางวัลแก่ผู้ร่วมการทดลองเป็นการตอบแทนและขอบคุณผู้ร่วมการวิจัย

ภาพที่ 4 สรุปขั้นตอนการจัดกระทำกลุ่ม

ภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการวัดการคล้อยตามสิ่งชี้นำและการจัดกระทำความคาดหวังในความสำเร็จ

การให้คะแนนการคล้อยตามสิ่งชี้นำ

การให้คะแนนการคล้อยตามสิ่งชี้นำมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การระลึกโดยอิสระ (free recall) โดยให้ผู้ตอบระลึกเรื่องราวที่ได้ฟังไปทั้งหมดเท่าที่จะจำได้ซึ่งมีข้อความทั้งสิ้น 40 วลี และมีคะแนนสูงสุด คือ 40 คะแนน โดยจะให้ 1 คะแนนเมื่อผู้ตอบสามารถตอบถูกต้อง 1 วลี (คะแนนในส่วนนี้จะใช้เฉพาะในขั้นพัฒนามาตร)

2. การยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 1 (yield 1) มีคะแนนเต็ม 15 คะแนน (คะแนน 0 – 15) ซึ่งได้จากคำถามชี้นำทั้ง 15 ข้อ โดยหากตอบตามคำถามนำจะถือว่าได้ 1 คะแนน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ให้ 1 คะแนน หากตอบว่า “ใช่” “คงเป็นอย่างนั้น” “เป็นไปได้” “น่าจะเป็นอย่างนั้น” “ฉันคิดว่าเป็นแบบนี้” “อาจจะ” “น่าจะ”
- หากผู้ตอบให้คำตอบไม่ชัดเจน เช่น “ใช่ แต่ไม่ค่อยแน่ใจ บางทีอาจจะไม่ใช่” ต้องพยายามให้ผู้ตอบระบุคำตอบที่แน่ชัดออกมา
- ให้ 1 คะแนน เมื่อถามคำถามชี้นำที่ให้ทางเลือกที่ผิดแล้วผู้ตอบเลือกตัวเลือกใดตัวเลือกหนึ่งหรือเลือกทั้ง 2 ตัวเลือก หรือตอบว่า “ใช่”
- จะไม่ได้คะแนนหากตอบว่า “ฉันจำไม่ได้” “มันไม่มีอยู่ในเนื้อเรื่อง” “ไม่” “ฉันไม่รู้” “ไม่แน่ใจ” หรือให้คำตอบที่ถูกต้องตรงกับที่มีอยู่ในเนื้อเรื่อง

3. การยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 2 (yield 2) มีคะแนนเต็ม 15 คะแนน (คะแนน 0 – 15) และมีวิธีการให้คะแนนเหมือนการยอมเชื่อตามคำถามชี้นำครั้งที่ 1

4. การเปลี่ยนคำตอบ (shift) หมายถึง จำนวนครั้งที่เปลี่ยนคำตอบหลังจากให้ผลป้อนกลับทางลบแล้ว โดยมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน (คะแนน 0 – 20) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ให้ 1 คะแนนเมื่อเปลี่ยนคำตอบ เช่น เปลี่ยนจาก “ใช่” เป็น “ไม่ใช่” / “ไม่รู้” เป็น “ใช่” / “ใช่” เป็น “ไม่ได้กล่าวถึง” / “ไม่” เป็น “เป็นไปได้” / “จำไม่ได้” เป็น “ใช่” / “ไม่รู้” เป็นเลือกคำตอบใดคำตอบหนึ่ง / เลือกคำตอบใดคำตอบหนึ่ง เป็น “จำไม่ได้” / “ไม่ได้กล่าวถึงในเรื่อง” เป็นเลือกคำตอบใดคำตอบหนึ่ง / “คิดว่าเป็นเช่นนั้น” เป็น “ไม่” / “เป็นไปได้” เป็น “ไม่” / “ใช่” เป็น “คิดว่าไม่น่าจะใช่” เป็นต้น และกรณีที่เลือกคำตอบหนึ่ง แล้วเปลี่ยนมาเลือกอีกคำตอบก็จะถือว่าได้คะแนนด้วย

- จะไม่ได้คะแนนหากเปลี่ยนจากตอบว่า “ไม่แน่ใจ” เป็น “ไม่” / “ไม่รู้” เป็น “ไม่” / “ใช่” เป็น “อาจจะ” / “เป็นไปได้” เป็น “ใช่” / “จำไม่ได้” เป็น “ไม่” / “น่าจะ” เป็น “ใช่” / “คิดว่าเป็นเช่นนั้น” เป็น “ใช่” / “ไม่ได้กล่าวถึงในเรื่อง” เป็น “ไม่” / “ทั้งสองอย่าง” เป็น “ใช่” / “ใช่” เป็น “คิดว่าเป็นเช่นนั้น” /

5. การคล้อยตามสิ่งชี้นำโดยรวม (total suggestibility) มีคะแนนเต็ม 35 คะแนน (คะแนน 0 – 35) โดยนำคะแนนการยอมเชื่อตามคำถามนำขั้นที่ 1 (yield 1) มารวมกับคะแนนการเปลี่ยนคำตอบ (shift) ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{total suggestibility} = \text{yield 1} + \text{shift}$$

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทดสอบผลของกลุ่มเรา-กลุ่มเขาและความคาดหวังในความสำเร็จต่อการคล้อยตามสิ่งชี้นำในกระบวนการซักถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานทั้ง 4 ข้อ